

De Skor, Vogelwerkgroep Texel 1994 no. 1

Inhoudsopgave :

Van de Redactie	: blz. 1
Agenda/Secretariaat	: blz. 2
Leesmap	: blz. 4
Inventarisatie Den Burg 1994	: blz. 7
Texelse Zilvermeeuwen (2)	: blz. 8
Weidevogelbescherming 1993	: blz. 11
Inventarisatie Molenkil 1988-1993	: blz. 13
Broedvogels 1993 in duinen	: blz. 28
Grote Pieper	: blz. 31
Fieke	: blz. 33
Waarnemingen	: blz. 35

DE SKOR

Voorzitter

Bob Loos, Bernhardlaan 60, 1791 CG Den Burg, 02220-15757

Algemeen Secretaris

Cor Smit, Hogereind 23, 1793 AD De Waal, 02220-14600

Penningmeester

Hans Witte, Waalderstraat 49, 1791 EB Den Burg, 02220-15654

Natuurhistorisch Secretaris

Adriaan Dijkse, Rommelpot 7, 1797 RN Den Hoorn, 02220-19231

Excursies en Lezingen

Willem Witte, De Zes 8, 1791 EX Den Burg, 02220-13128

Waarnemingen

Adriaan Dijkse, Rommelpot 7, 1797 RN Den Hoorn, 02220-19231

Redactie

Hannes Milder, De Ruyterstraat 122, 1792 AP Oudeschild, 02220-12944
Christof Zijm, Wagemakerstraat 20, 1791 EK Den Burg, 02220-13796
Mart Zijm, Wagemakerstraat 20, 1791 EK Den Burg, 02220-13796

**ONS ADRES IS: VOGELWERKGROEP TEXEL
POSTBUS 45
1790 AA DEN BURG**

Rabobankrekening: 36.25.69.495, gironr. van deze bank 87548

Uiterste inzenddata van uw kopij voor de Skor:

- 1 februari
- 1 april
- 1 juni
- 1 september
- 1 november

DE SKOR, VAN DE REDAKTIE

Sinds begin januari bestaat de redactie van de Skor uit drie personen. Christof Zijm heeft zich aangeboden om de redactie te versterken. Christof heeft vorig jaar voor zichzelf een P.C. aangeschaft waarop hij, "tussen de spelletjes door", goed werk voor de Skor kan doen. De resultaten zult u in deze Skor al kunnen zien, want het verslag van de Vogelinventarisaties Molenkil, het verslag van de Weidevogelbescherming 1993 en deel 2 van Texelse Zilvermeeuwen zijn samengesteld op zijn P.C. Christof welkom bij de redactie. We hopen dat je in het redaktiewerk veel plezier zult beleven.

De jaarvergadering van de V.W.G. werd dit jaar, net zoals vorig jaar goed bezocht. Het vergaderzaaltje in de Oude Ulo werd bevolkt door maar liefst 29 leden. Omdat er dit jaar veel belangrijke punten op de agenda stonden, werd het erg laat, maar de diaquiz van Adriaan (laatste agendapunt) trok toch nog zoveel aandacht van de bezoekers, dat dit als een goed sluitstuk van de vergadering werd ervaren. Uitstekende dia's, wel erg moeilijk voor de meesten om een behoorlijk aantal punten te scoren, maar zeer leerzaam en voor herhaling vatbaar.

U was gewend om telkens in februari een nieuwe ledenlijst bij de Skor aan te treffen. Omdat het samenstellen, vouwen, invoegen enz. van deze lijst nogal wat tijd vraagt en soms de uitgiftedatum van de Skor negatief beïnvloedt, is besloten om van nu af geen ledenlijst meer met de Skor mee te zenden.

Belangstellenden voor een nieuwe ledenlijst kunnen die aanvragen bij Hans Witte, adres en telefoonnummer: zie omslag van de Skor.

DE SKOR, VAN HET SECRETARIAAT

AGENDA

Cursus Vogelgeluiden, een nieuwe lente, een nieuw geluid?!

Voor velen is het herkennen van vogels aan hun zang of roep een groot, zo niet een onoverkomelijk probleem; hóór je de vogel dan zie je die zelden, en als je een vogel ziet dan houdt die vaak zijn snavel dicht!

De oplossing om toch de zang aan de juiste soort te kunnen koppelen is óf vaak het veld ingaan en veel tijd en geduld hebben óf de cursus Vogelgeluiden volgen welk dit voorjaar door Ecomare en de Vogelwerkgroep Texel wordt georganiseerd. (Overigens het een sluit het ander niet uit!).

Op 4 avonden passeren ruim 35 soorten de revue, gerangschikt naar biotoop; bebouwde kom, bos, duinen en open veld.

Naast het plaatje (waar moet je op letten als je de vogel ziet) en het plaatje (waar en wanneer kan je de soort verwachten) zal de nadruk vooral op de zang herkenning liggen.

Er zal gebruik worden gemaakt van uitvoerige geluidsopnamen uit binnen- en buitenland.

Tijdens de excursies wordt in kleine groepjes het geleerde in praktijk gebracht; herhaling is het sleutelwoord.

Het programma:

Locatie : De Slinger bij Ecomare.

Aanvang : 20.00 uur exact.

Excursies : de zaterdagen volgend op de cursusavonden, plaats en tijdstip worden nog vastgesteld.

Kosten : f 25, = (inclusief informatiemap) voor leden van de Vogelwerkgroep, te betalen op de eerste cursusavond.

Data	: Donderdag 17 maart	Huis - en Ringmus, Heggemus, Winterkoning, Roodborst, Kool- en Pimpelmee, Merel, Zanglijster, Spreeuw, Houtduif en Turkse Tortel.
	Donderdag 7 april	Groenling, Vink, Barmsijs, Zwarte Mees, Goudhaantje, Boomkruiper, Grote Bonte Specht, Fitis en Tijftjaf.
	Donderdag 21 april	Wulp, Graspieper, Veldleeuwerik, Koekeek, Nachtegaal, Grasmus, Braamsluiper, Kneu en Sprinkhaanrietzanger.
	Donderdag 5 mei	Gekraagde Roodstaart, Zwartkop, Tuinfluiter, Spotvogel, Tortelduif en Kleine Karekiet.

Nadere informatie en opgave bij Arthur Oosterbaan (Ecomare) telefoon: 02220-17741.

Overige excursies:

Zaterdag 7 mei:

Aalscholverexcursie in de Oostvaardersplassen. Er mogen 25 deelnemers mee. Er is nog plaats voor enkele liefhebbers. Gegadigden moeten zich tijdig opgeven bij Willem Witte (02220-13128), want de opgaves worden in volgorde van binnenkomst gehonoreerd.

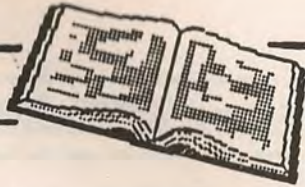
AALSCHOLVER

KUIFAALSCHOLVER

DE LEESMAP

Boomblad 5-5, tijdschrift van het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek gaat in op het ontbreken van natuur- en milieutoezicht op de Veluwe. Om zes uur gaan de politiebureau's op slot en kan iedereen naar harte-lust stropen, crossen of illegaal dumpen. Verder informatie over Boomkickers, de onmogelijkheid van het saneren van vervuilde grond uit natuurgebieden zonder grote gevolgen voor de natuur aldaar, de internationale betekenis van de Nederlandse natuur en een verhaal over bermbeheer en Adders.

Ficedula 22-4. Tijdschrift van de Twentse Vogelwerkgroep, heeft artikelen over Houtduiventrek over het Aamsveen, een Gierzwaluweninventarisatie in Enschede (252 nesten in de oude stad, in de nieuwbouwwijken broedt niets) en Vriezenveen (173 nesten), een verhaal over Mauersegler in der Grafschaft Bentheim (zal wel het lokale dialect zijn, blijkt ook over Gierzwaluwen te gaan), een lijstje met eerste waarnemingen gedurende 1993 en een verhaal over een excursie naar Falsterbo.

De Gierzwaluw 31-3. Tijdschrift van de Vogelwerkgroep Amsterdam, staat wel vol maar een verhaal dat wat voorstelt ben ik helaas niet tegengekomen.

De Grutter 17-2 en 17-4, tweemaandelijks tijdschrift van de Vogelbeschermingswacht Zaanstreek geeft de resultaten van een inventarisatie van een dertigtal soorten uit de Zaanstreek en slecht nieuws voor de plaatsers van speciale dakpannen voor Gierzwaluwen. Er zijn nog geen aanwijzingen dat ze werken! En dan die foto's van die excursie naar Vlieland. Al die regenpakken, al die verlopen koppen. Wat een treurigheid... In Grutter 17-4 een artikeltje over het voorkomen van de Nijlgans in de Zaanstreek. Niet iets om vrolijker van te worden. Er komen er namelijk steeds meer.

De Kleine Alk 11-2, kwartaalblad van de Vogelwerkgroep Alkmaar en

omstreken heeft een uitvoerig verhaal over Blauwe Reigerkolonies in de regio Alkmaar in de periode 1918-1992, een overzicht van de resultaten van zeeztrekkingen in het voorjaar van 1993 en een verhaaltje over Zwartkopmeeuwen in de duinen van Schoorl.

Meerkoet 1993-4. Kwartaalblad van de Natuur- en Milieufederatie Wierhaven geeft een overzicht van waarnemingen van de Kerkuil in Noord-Holland Noord. In de rubriek "Uit de kruidentuin" komt het Nagelkruid aan de orde. Het blijkt een prachtig versterkingsmiddel na langdurige ziekte, een beroerte of in de latere fasen van tyfeuse wisselkoorts. Het staat er echt!

Noordhollands Landschap 20-4. Kwartaalblad van de Stichting Het Noordhollands Landschap, vertelt over de onzekere toekomst van het poldergebied van Bergen en Schoorl en over Smienten.

Nos Oiseaux, tijdschrift van de Société Romande pour l'Etude et la Protection des Oiseaux verhaalt over een reigerkolonie in een bos bij Thonon (compleet met foto's van reigerkolonies in de mist en in de zon), en over de vogelbevolking van een park in Lausanne. Tevens een overzicht van bijzondere waarnemingen in Franstalig Zwitserland en een kort stukje over de stand van het Auerhoen in de Jura.

SOVON-nieuws 6-4, mededelingenblad van SOVON biedt 20 pagina's informatie uit de keuken van SOVON: over de Punt Transect Tellingen in het seizoen 1992/93, wetenswaardigheden over het broedseizoen 1993 en het Broedvogel Monitoring Project in 1992, de wijze van interpretatie van gegevens van broedvogelinventarisaties en nieuws over de nieuwe watervogelprojecten.

De Steenloper 59, periodiek van de Vogelwerkgroep Den Helder geeft een overzicht van eerste winterwaarnemingen in de periode 1983-92. Het tegenovergestelde van eerste voorjaarswaarnemingen dus. Je moet er maar opkomen. Verder een artikeltje over de voorjaarsstrek van de Beflijster. Piektijd eind april.

De Tringiaan 16-5 en 16-6, tweemaandelijks tijdschrift van de Vogelwerkgroep Schagen rept over de Kluten van de Putten en de broedvogels van het Wildrijk in de periode 1968-93 en oreert verder over Nederlandse vlinder- en plantnamen. Dat gebeurt wel meer in de

Tringiaan en nog steeds is mij niet duidelijk waar dat toe dient.

Vogelnieuws 6-2 en 6-4, mededelingenblad van Vogelbescherming meldt dat het verkeer de belangrijkste niet-natuurlijke doodsoorzaak is onder vogels en geeft de resultaten van een enquête onder vogelwerkgroepen en andere verenigingen die op de één of andere manier bij vogelbescherming zijn betrokken. Kleine groepen blijken verhoudingsgewijs de meeste actieve leden te hebben, verenigingen met meer dan 1000 leden scoren opvallend laag. Verder info over de Kamerdiscussie over de jacht, roofvogels met een ingebouwde chip, vogels in Zeeland en de resultaten van de grote vogelteldag. Hoera. Nederland heeft gewonnen. Er werden bij ons ruim 3 miljoen vogels geteld en dat was meer dan waar ook. Ietswat ontluisterend waren de resultaten in Turkije. De duizend deelnemende vogelaars en andere belangstellenden slaagden er slechts in om 140 vogels te tellen.

Vogels 77, tweemaandelijks tijdschrift van Vogelbescherming, verhaalt over waterrecreatie in de Biesbosch, laat iets zien van de klimkunsten van roofvogel-expert Rob Bijlsma en heeft mooie plaatjes van een Havik.

De Winterkoning, 28-1. Tijdschrift van de Vogelwerkgroep Castricum, doet het dit keer rustig aan. Wat info over eerste terugkeerdata in 1993 en een uitvoerig verhaal over een reis van enkele leden naar Istanbul, een verschijnsel dat als een soort virus door de vogelwerkgroepen lijkt te gaan.

Verder ontvingen we:

* Een verslag van de Noord-Hollandse vogeltrekdag op 10 oktober 1993 met daarin onder meer de resultaten van een sappige telling op het Westerslag en de Kampeersnol op Texel.

* Het actieplan Dwergstern: een rapport van Vogelbescherming met allerlei info over het wel en wee van de Dwergstern. Belangrijkste onderdeel zijn de hoofdstukken over hoe terreinbeheerders, gemeenten en organisaties als Defensie en Rijkswaterstaat kunnen bijdragen aan een beter broedsucces van de soort.

Alle genoemde tijdschriften en rapporten worden weer opgenomen in de leesmap. Hierop kunt U intekenen bij Rita Hin-Bakker, tel. 15350.

CJS

INVENTARISATIE BROEDVOGELS DEN BURG.

In 1982 en 1983 heeft de Vogelwerkgroep de broedvogels van Den Burg geïnventariseerd.

Naast Den Burg is in 1983 ook gekeken in Oudeschild, De Waal, Den Hoorn en De Koog. Dit gaf een aardig overzicht van de broedvogels van een weinig bekeken biotoop, nl. de bebouwde kom.

Na ruim 10 jaar lijkt het me heel zinnig om deze exersitie nog eens te herhalen. We kunnen dan kijken of de verontrustende verhalen over de sterke afname van de "gewone" vogels, zoals de huismus en de spreeuw bij ons ook aan te tonen is.

Wat er voor komt kijken om zo'n inventarisatie uit te kunnen voeren is het volgende: bereidheid om in het broedseizoen een keer of acht vroeg uit bed te komen om zangposten van vogels op te sporen en deze op een kaart in te tekenen.

Natuurlijk is enige kennis van vogels wel noodzakelijk, maar we geven niet voor niets af en toe zo'n vogelcursus, nietwaar!

Als je jezelf nog niet helemaal vertrouwd, zoek dan iemand om het mee samen te doen, dan kom je er vast wel uit en vragen aan meer ervaren mensen staat altijd vrij.

Van Den Burg zijn inmiddels gedetailleerde kaarten aanwezig voor de deelnemers.

Natuurlijk is het zo dat naarmate er meer mensen meedoen er per persoon minder gedaan hoeft te worden, dus zou ik zeggen geef je massaal op bij Hans Witte, tel. overdag 15654 en na 5 uur 15305.

Bij het ter perse gaan van dit nummer hebben al 6 mensen zich opgegeven dus het begin is er! Voor de buitendorpen is alle belangstelling natuurlijk van harte welkom om het overzicht van wat er op Texel in de bebouwde kom broedt, compleet te maken.

Hans Witte.

Texelse Zilvermeeuwen (deel 2).

Dit is het tweede deel over terugmeldingen van hoofdzakelijk in de Westerdunnen door mij geringde Zilvermeeuwen.

In deel I zagen we dat van de 9.805 ringen er 1.367 werden teruggemeld, waarvan heel veel (32%) al in het eerste jaar op de ringplaats zelf. Die vogels werden nooit vliegvlug.

Voor we nu gaan kijken waar de geringde Zilvermeeuwen het jaar rond verblijven, nog even een overzicht van de aard van de terugmeldingen. Al opgemerkt is, dat vooral de afgelopen 10 jaar het aflezen van ringen heel populair is. Bijna 40% van de terugmeldingen van vliegvlug geworden Zilvers zijn ringaflezingen.

Het totale aantal terugmeldingen betreft:

Vers dood gemeld	354
Lang dood gemeld	257
Onbekend hoe lang dood	83
Ziek/verzorgd	5
In 1e jaar in kolonie doodgevonden (niet vliegvlug dus)	204
Afgelezen	<u>464</u>
Totaal	1367

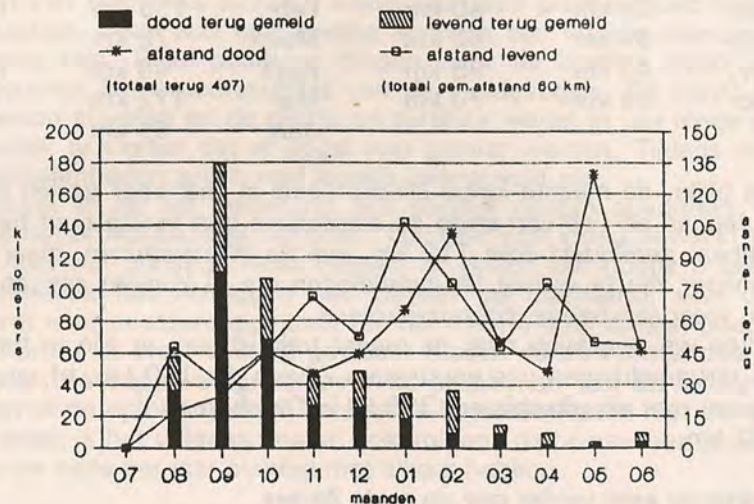
Iedereen die wel eens een langs het strand gevonden geringde meeuw heeft ingestuurd, weet dat op het terugmeldingsformulier dan een opmerking komt in de trant van: "mogelijk verplaatst".

Het is natuurlijk inderdaad mogelijk dat zo'n dier is aangespoeld nadat het elders is gestorven. Eigenlijk zou je de categorie aan het water gevonden meeuwen dus niet moeten betrekken bij een analyse van bijvoorbeeld de plaats waar meeuwen zich in een bepaalde maand bevinden. En alle meldingen van "lang dood" en "onbekend hoe lang dood" kunnen eigenlijk niet meedoen in de analyse van het tijdstip van sterfte. Als we bijvoorbeeld zouden vinden dat in Juli en Augustus de meeste meeuwen doodgaan, zou dat kunnen komen doordat er in die maanden extra veel mensen op het strand zijn en er dus veel dode meeuwen gevonden worden! En ook in de Kerstvakantie zijn strandwandelingen populair. Bij het vervolg van dit verhaal is met die zaken echter geen rekening gehouden! Er zit dus zo hier en daar wat "vervuiling" in de uitkomsten. Maar ik neem aan dat de grote lijnen wel zichtbaar blijven.

We nemen nu eerst de terugmeldingen van Zilvers in hun eerste levensjaar (Juli t/m Juni van het volgend jaar) onder de loupe.

De niet vliegvlug gewordenen sluiten we daarvan uit. Blijven over 407 terugmeldingen.

Fig 3. aantal terugmeldingen en afstand tot ringplaats per maand in eerste levensjaar (excl. niet vliegvlug geworden)

In figuur 3 zijn daarvan een aantal gegevens zichtbaar gemaakt. In de eerste plaats het aantal per maand, uitgesplitst naar afgelezen en doodgevonden. Het is duidelijk, dat kort na het broedseizoen, bij het begin van de Herfst een tweede grote dunning (de eerste is de jeugdsterfte) plaats vindt. Daarna neemt de sterfte snel af om min of meer gelijk te blijven. In September worden ook de grootste aantallen afgelezen. Dat heeft wellicht te maken met het feit dat de niet zo fitte eerstejaars meeuwen het de mensen makkelijk maken hun ringen af te lezen. Ze zoeken plekken op met veel voedsel: afvalstortplaatsen, havens, patatkramen etc. En laten zich goed benaderen. Later in de tijd wordt het aantal afgelezen ook meer constant. In de grafiek is ook voor elke maand de gemiddelde afstand in km. tussen de terugmeldplaats tot de ringplaats (Westerdunnen) uitgezet. Daarbij wordt ook getoond dat de afgelezen meeuwen t/m Januari verder zitten dan de doodgevonden dieren. Daarna wordt dat wat onduidelijk, waarschijnlijk als gevolg van het kleine aantal terugmeldingen.

De verschillen tussen dood en levend gemelde:

<u>Maand</u>	<u>Dood</u>	<u>Levend</u>	<u>Maand</u>	<u>Dood</u>	<u>Levend</u>
Aug.	23 km	64 km	Jan.	87 km	142 km
Sept.	33 km	40 km	Febr.	135 km	104 km
Okt.	61 km	62 km	Maart	78 km	64 km
Nov.	46 km	95 km	April	48 km	104 km
Dec.	59 km	70 km	Mei	172 km	67 km
			Juni	61 km	65 km

Het blijkt, de meeste jonge Zilvers Texel al snel voor gezien houden. In Januari en Februari lijken de eerstejaars hun verste punt bereikt te hebben, gemiddeld zo'n 110 km. van de Westerduinen, maar uit het Voorjaar zijn te weinig terugmeldingen om te kunnen zeggen dat ze dan weer een beetje dichterbij komen.

Kijken we nog even naar de meest trekluisten: er zijn in het totaal 34 terugmeldingen van eerstejaars Zilvers die 150 km. of verderweg waren, met als uitschieters 308 (al in Oktober) en 282 km.

Volgende keer verder met de oude Zilvers.

Lieuwe Dijkse, c/o Rest, P.O. BOX 20, Makelle Ethiopië.

WEIDVOGELBESCHERMING IN 1993

Net als in 1992 was de Winter van 1993 al na begin Januari voorbij. Februari en Maart waren droog en redelijk warm. Vooral de tweede helft van April was extreem warm, wat een grote invloed had op de grasgroei. Deze was overvloedig wat ook een vroege maaidatum tot gevolg had. Deze positieve dingen voor de boeren staan lijnrecht tegenover het broedresultaat van de weidevogels. De Kievit liet het gewoon afweten en de grutto en tureluur waren in het lange gras zo moeilijk te vinden dat er nogal wat gemist werden. Tijdens de maaiwerkzaamheden zullen veel legfels gesneuveld zijn.

Hoewel er op het bouwland ook minder nesten gevonden werden was het broedresultaat vrij goed. Het land kon vroeg bewerkt worden en door het gunstige weer hadden de pullen een goede overlevingskans. Ook het verleggen van nesten op bouwland, wat bewerkt wordt voor pootaardappelteelt (2e helft April) ging dit jaar goed.

In April is er weer overleg geweest tussen de boerstandsorganisaties en de vogelwerkgroep over de problemen van de weidevogels. Hoewel de oplossing voor de slechte broedresultaten niet boven tafel kwamen is het volgens ons en ook volgens de boeren een goede zaak dat we eens per jaar overleg met elkaar hebben.

Enkele resultaten:

WAALENBURG totaal ca 135 ha

Er werden slechts 5 Kievit-legfels gevonden waarvan er een op het grasland lag (ca 100 ha), de scholekster deed het met 21 paar ook maar matig. Vorig jaar waren dit er nog 29. Door de vroege grasgroei was het aantal grutto's en tureluurs moeilijk in te schatten. Door de vroege maaidatum is het resultaat vermoedelijk 0! In het kader van de landelijke veldleeuwerikken-telling werd in Waalenburg 166 ha geïnventariseerd. Hierop werden 21 territoria vastgesteld. Verder werden hierop ook 11 paar graspieper en 5 paar gele kwikstaart gevonden. Deze laatste soort gaat hier ook snel achteruit.

TIENHOVEN ca 20 ha bouwland.

Ook hier weer achteruitgang van zowel de Kievit als de scholekster. Dit jaar 4 paar Kievitten en 7 paar scholeksters. Door de gunstige weersomstandigheden is alles wel goed uitgekomen. Bij het verleggen van nesten in April is geen predatie opgetreden.

Op het land in de HEMMER zaten ondanks de uitgereden ruige mest weinig Kieviten. Op ca 23 ha zaten 2 paar Kieviten en 3 paar scholekster. Met de grutto is het net zo vergaan als in Waalenburg. De veldleeuwerik was met 11 paar goed vertegenwoordigd. Als je door het

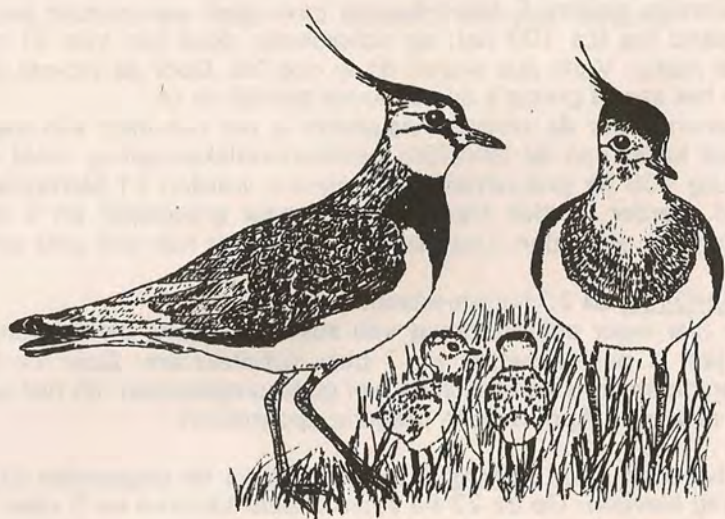

land liep was het gezang niet van de lucht. Na het maaien was het er echter griezelig stil in het land!

Er werd verder bij enkele boeren kort voor het maaien nog snel gekeken of er nog broedende vogels in het te maaien land zaten. Er werden alleen enkele scholeksters gevonden. Gele plastic vlaggen werden geplaatst om de jonge vogels uit het hoge gras te verjagen.

Door de nieuwe mestwetgeving mag er voor 1 Maart niet alleen drijfmest maar ook geen vaste ruige mest meer uitgereden worden. Dit zal tot gevolg hebben dat een deel van deze werkzaamheden ook weer in de broedtijd zullen plaatsvinden. Ik vrees dat dit voor de overgebleven broedvogels fataal zal worden. Misschien moeten we ons er wel eens op bezinnen of het nog wel zinvol is om door te gaan met weidevogelbescherming of dat we ons maar neer moeten leggen bij het feit dat de weidevogel uit het cultuurlandschap verdwijnt. Maar wie weet, als het in April weer mooi weer wordt denken we weer positiever dan op een koude dag in december.

Dirk Maas en Giel Witte.

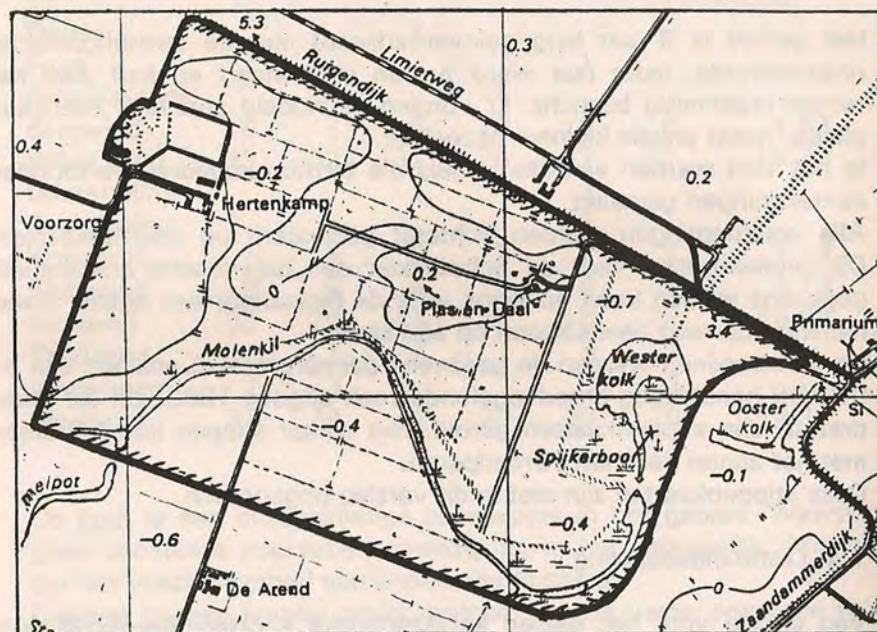

VOGELINVENTARISATIES MOLENKIL 1988-1993.

1.1. Inleiding.

Vanaf 1988 is het gebied tussen Hertenkamp en de Westerkolk grotendeels eigendom van Natuurmonumenten door mij geïnventariseerd op broedvogels. In het verleden heeft dit geresulteerd in enkele jaarverslagen in de Skor, (verslag '88 in no.6, jrg. 7, verslag '89 in no. 2, jrg. 9). De laatste jaren is de verslaggeving jammer genoeg achterwege gebleven. Door dit verslag probeer ik een overzicht over de jaren te geven en trends te duiden.

1.2. Het gebied (dik omlijnd).

SCHAAL 1 : 20000

In het rustigste deel van polder Waalenburg overheerst het Molenkil met zijn kruidenrijke weilanden, rietkragen en ruigten de omgeving. Op de achtergrond is de Stuifdijk evenwijdig aan de Limietweg in het landschap een afbakening. Afwijkend van hiervoor genoemde beschrijving ligt rustiek, en verlaten de voormalige plaats Hertenkamp omgeven door een aantal singels.

De enige bewoning in het geïnventariseerde deel is de boerderij Plasendaal van de familie roeper en het "huisje van visman".

Zowel noordelijk als zuidelijk van het Molenkil liggen enkele weidepercelen die intensief gebruikt worden en gedraineerd zijn. Ten zuiden van het Molenkil ligt een gedeelte wat geen eigendom is van Natuurmonumenten maar wel steeds is meegenomen.

Het totale geïnventariseerde gebied is 167,4 ha groot.

1.3. Inventarisatiemethodiek.

Het gebied is 6 jaar lang geïnventariseerd met de territoriumkarteringsmethode. Ieder jaar werd tussen eind Maart en half Juni het terrein regelmatig bezocht. Er vonden gemiddeld steeds 8 bezoeken plaats, naast enkele kleinere bezoeken.

In het veld werden van alle vogels die territoriumgedrag vertoonden aantekeningen gemaakt.

Alle waarnemingen werden achteraf geclusterd op soortenkaarten. Dit betekent bijv. voor de Scholekster een gigantische hoeveelheid gegevens op één kaart en soms voor de Rietzanger een enkele waarneming voor een heel seizoen op één kaart.

Na de seizoenen werden de gegevens geïnterpreteerd analoog aan de SOVON-handleiding broedvogelonderzoek uitgave 1993. Uit die interpretatie zijn stippenkaarten gerold. Het aantal stippen komt overeen met het aantal geschatte broedparen.

Deze stippenkaarten zijn niet in dit verslag opgenomen.

1.4. Dichtheidsbepaling.

Van enkele voor het gebied karakteristieke soorten zijn dichtheidskaarten gemaakt. De 6 stippenkaarten van de karakteristieke vogelsoorten werden op een topografische kaart gebracht.

De topografische kaart was verdeeld in vakken van 4 ha. (200 bij 200 meter). Per vak werd het aantal stippen geteld. Zo kon per vak de dichtheid worden uitgerekend volgens de formule:

$$\text{gem. dichtheid} = \frac{n \times 25}{6}$$

n staat voor het aantal stippen in het 4 ha blok. Gedeelten van 4 ha blokken aan de randen van het geïnventariseerde gebied werden "verrekend": aangrenzende vakken werden bij elkaar genomen; de grootte werd geschat (g) en de gemiddelde dichtheid werd berekend volgens de formule:

$$\text{gem. dichtheid} = \frac{n \times 25}{6} : g$$

2.1. Watervogels.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	gem. dichtheid/ 100 ha
Dodaars			1				
Fuut	2		2		1		
Grauwe gans	2	5		1			
Bergeend	8	7	6	10	10	6	4,68
Wilde eend	39	32	37	28	27	31	19,32
Wintertaling			1		2		
Zomertaling					1		
Krakeend	1	3	2	3	2	2	1,29
Slobeend	8	9	9	4	6	6	4,18
Kuifeend	32	20	11	14	16	16	10,85
Tafeleend		1	4		5	3	
Waterhoen	2	3			3	2	
Meerkoet	32	24	21	20	25	20	14,14

De Fuut is een onregelmatige broedvogel in het gebied. Waarom er geen constante populatie aanwezig is, is mij onduidelijk. Misschien dat het voedselaanbod een bepalende factor is.

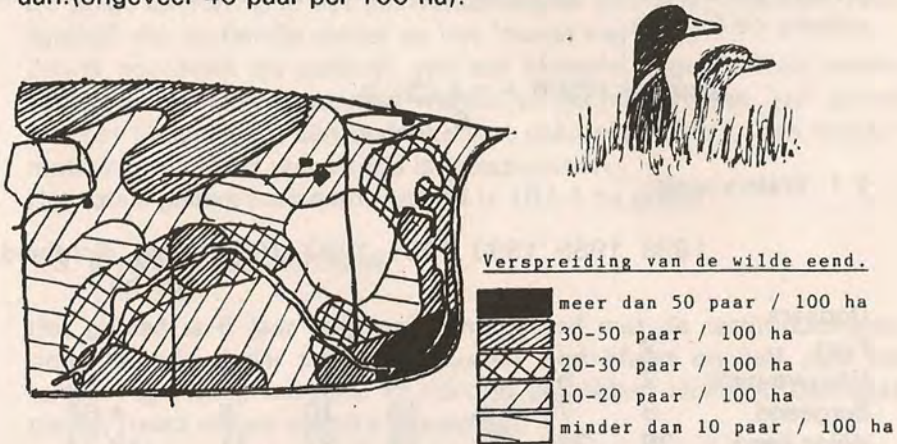
Grauwe ganzen komen onder invloed van de vaste populatie in het natte Blok onregelmatig tot broeden. In 1989 werd een kolonieachtige vestiging rond de Westerkolk vastgesteld. Zwervende groepen Grauwe ganzen zijn gedurende de gehele periode waargenomen.

Veel Bergeenden profiteren van de aanwezigheid van de nabijheid van de Stuifdijk waar zij in holen broeden. Eenmaal heb ik een nest gevonden in 't centrale deel onder een hoop riet (28-5-'92 - 10 eieren).

Ook de Krakeend is een regelmatige verschijning in dit deel van Waalburg. Op 2-6-'91 vond ik een nest met 7 eieren in de buurt van De Hertenkamp.

Van de Wilde eend werden de hoogste dichtheden gevonden in het oostelijke deel van het Molenkil. De hoogste dichtheid was 63,5 paar per 100 ha. Ook de nabijheid van de Stuifdijk trok veel Wilde eenden aan. (ongeveer 40 paar per 100 ha).

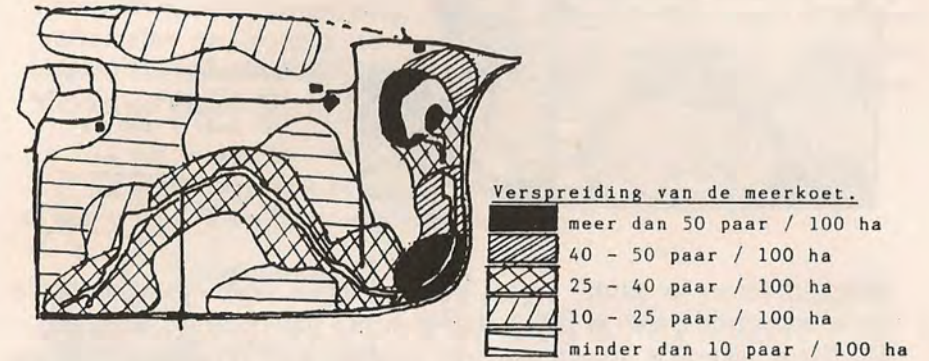

Slobeenden lijken in de loop van de jaren af te nemen. Ook Kuifeenden lijken af te nemen. Waarschijnlijk zijn in de eerste jaren de paren overschat. De paren blijven tot Juni bij elkaar en zijn dan nog erg mobiel.

De Tafeleend is broedvogel in wisselende aantallen. Meerkoeten verspreiden zich vanuit een groep in paren over het gebied. De groepen foerageren vaak in de Westerkolk of 't centrale deel van 't Molenkil.

Nesten zijn zowel in het water tussen riet, bij breed water (Molenkil en Westerkolk) als in smalle slootjes gevonden. Ook enkele malen zijn landnesten gevonden (Spijkerboor). In tegenstelling tot de Meerkoeten zijn Waterhoentjes maar schaarse broedvogels.

2.2. Weidevogels.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	gem. dichtheid/ 100 ha
Scholekster	98	108	103	97	71	68	54,26
Kievit	75	77	60	58	49	48	36,54
Grutto	43	40	36	44	40	42	24,39
Turluur	23	24	19	23	23	30	14,14
Visdiefje						1	
Graspieper	5	9	11	8	6	15	5,38
Gele kwikstaart	10	13	13	5	5	9	5,48
Veldleeuwerik	33	29	25	26	24	22	15,83

De Scholekster is met gemiddeld 54,26 paar / 100 ha de algemeenste broedvogel van het gebied. De Scholekster is in het algemeen redelijk gelijkmatig verspreid over het gehele gebied. Rond de westelijke uitloper van het Molenkil was een verhoogde concentratie van paren aanwezig.

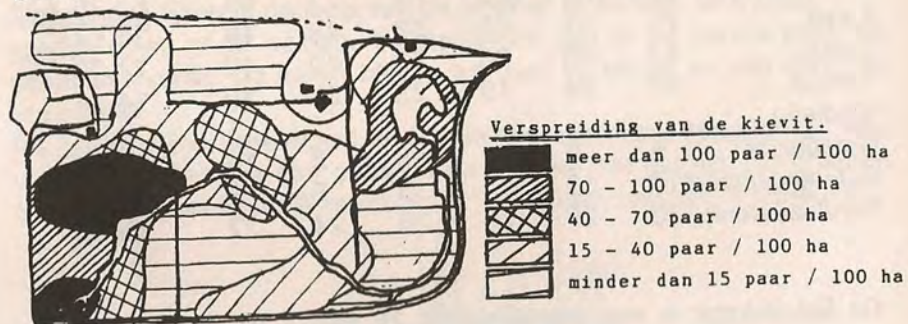
Overigens moet gemeld worden dat niet alle aanwezige paren tot broeden zijn gekomen op het intensieve bewerkte grasland. In het centrale deel worden de meeste nesten gespaard door de aldaar werkzame agrariërs.

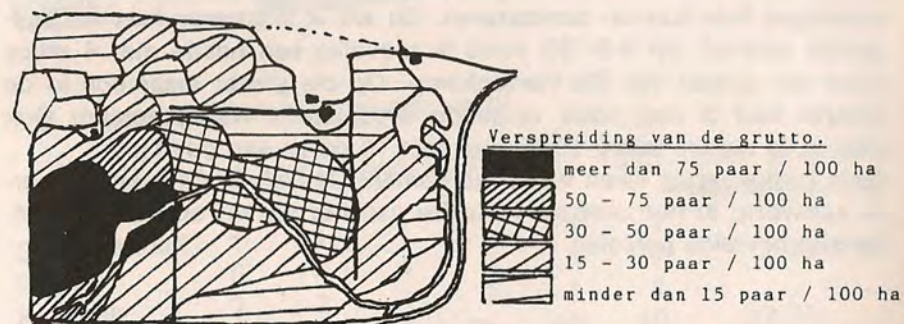
Toch lijkt de Scholekster over de gehele linie af te nemen.

Kieviten lopen in aantal terug; een landelijke tendens. Van de 75 geconstateerde paren in '88 waren er in '93 nog maar 48 aanwezig. De Kievit lijkt zich steeds meer te concentreren op de kortgrassige weilanden rond de westelijke uitloper van het Molenkil (hoogste concentratie 146,0 paar / 100 ha) en in de weilanden rond de Westerkolk. Buiten deze kerngebieden komt de Kievit sporadisch geconcentreerd tot broeden. In 1989 werd een weiland bij De Hertenkamp gescheurd: resultaat: 7 paar waarvan 6 nesten werden gevonden.

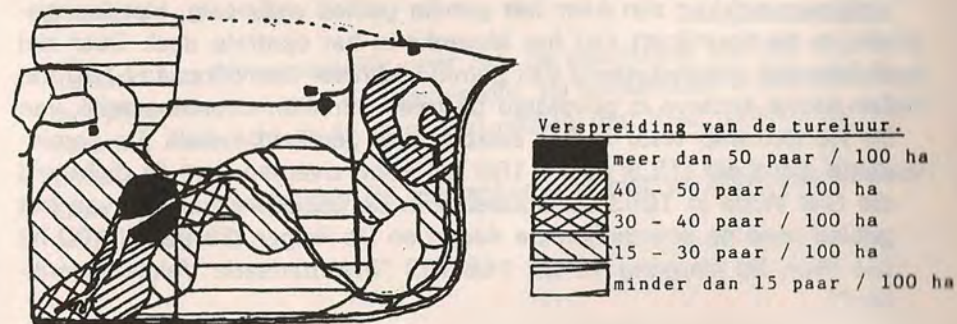

De Grutto blijft in de loop van de jaren aardig op aantal (rond de 40 paren voor het gehele gebied). In tegenstelling tot de Kievit concentreert de Grutto zich op één plek (Westelijk deel van het Molenkil). De hoogst gevonden dichtheid is 91,7 paar / 100 ha. Concentraties in het vroege voorjaar zijn vaak te vinden op de oevers van de Westerkolk. Dit is een slaapplek van net gearriveerde Grutto's. In juni verzamelen de Grutto's zich meestal met de jongen in de weilanden tussen De Hertenkamp en Plassendaal, soms in gezelschap van doortrekkende Rosse Grutto's.

De Tureluur lijkt zich in sterkere mate nog dan de Scholekster te concentreren rond de oevers van het Molenkil. Zou dit verband houden met de voorkeur voor mariene habitats buiten het broedgebied?

Het Molenkil was immers in een ver verleden een slenk in het Waddengebied.

Ook rond de Westerkolk zijn veel broedparen. De stand van de Tureluur is redelijk constant. 1993 was een opvallend goed jaar met 30 paar voor het gehele gebied.

Hoewel het broeden niet bewezen was, was er in 1993 een paartje Visdieven met baltsgedrag aanwezig bij de Westerkolk gedurende een bepaalde tijd. In 1989 deed zich hetzelfde voor maar dan net buiten het gebied bij de Rommelpot in de Lammerenweide.

Graspiepers concentreren zich voornamelijk bij de Stuifdijk. Gemiddeld zo'n 75% broedt daar.

Elders zijn de Graspiepers mogelijk algemener dan ik uit de veldwaarnemingen heb kunnen constateren. Dit wil ik illustreren met het volgende voorval: op 9-5-'93 vond ik toevallig een nestje met 4 eitjes even ten zuiden van De Hertenkamp. Op die plaats maar ook in de omtrek had ik nog nooit zingende Graspiepers waargenomen. Ook niet in de andere jaren. 1993 was met 15 paren een goed jaar.

Gele kwikstaarten lijken wat af te nemen. De Gele Kwikstaart is vooral aanwezig in het centrale gedeelte van het terrein op de meest intensief beweeide percelen.

Veldleeuwerikken zijn over het gehele gebied aanwezig. Het kerngebied is de noordkant van het Molenkil in het centrale deel. Daar zijn dichtheden geconstateerd van gemiddeld meer dan 50 paar / 100 ha. Een kleine enclave is gevestigd bij twee percelen noord-oostelijk van De Hertenkamp waar in het seizoen niet gemaaid wordt. De gemiddelde dichtheid (15,9 paar / 100 ha) komt overeen met de dichtheid die Giel Witte in 1993 constateerde in de gebieden zuidelijk van het gebied rond de boerderijen De Arend en De Reiger: 13 paar / 100 ha (zie skor, 5e jaargang 12 blz 158-159 "inventarisatie Veldleeuwerikken").

2.3. Vogels van rietlanden en struwelen.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	gem. dichtheid/ 100 ha
Br. Kiekendief	1	1	1	1	1	1	
Fazant	6	4	4	5	4	7	2,99
Koekoek	2	2	1	2	1	1	
Kleine Karekiet	69	67	49	35	45	60	32,36
Bosrietzanger	3	6	4	1	2	5	2,09
Rietzanger	1	1		1	1		
Grasmus	2	2	4	2	3	4	
Blauwborst						2	
Bardmees			1		3	1	
Kneu	9	10	8	8	10	9	5,37
Rietgors	6	7	7	7	11	12	4,98

Rietland komt voornamelijk voor aan de noordzijde van het Molenkil, bij Spijkerboor en rond de Westerkolk. Bij Spijkerboor is ook struweelvorming aanwezig in de vorm van opslag van Vlier, Braam en Framboos.

Ook op het terrein van De Hertenkamp is hier en daar struweelvorming aanwezig.

Gedurende de gehele onderzoeksperiode is steeds een paartje Bruine Kiekendieven in Spijkerboor geweest. 1988 is waarschijnlijk het vestigingsjaar. In dat jaar heb ik laat in het seizoen (eind Juli) een nest of nestpoging gevonden. In de andere jaren heb ik het nest steeds kunnen traceren.

Het paar nestelde steeds op dezelfde plaats. Vanaf 1989 heb ik het nest in ieder seizoen minstens tweemaal bezocht. In onderstaande tabel zijn de gegevens geordend.

Broedgegevens van het Bruine Kiekendievepaar in Spijkerboor.

	eerste waarneming paar	begindatum eierleg	aantal eieren	uitgekomen 1e jong	aantal uitgekomen eieren
1988	12-4	?	?	?	?
1989	15-4	07-5/09-5	4	09-6/11-6	4
1990	08-4	25-4/27-4	4	28-5/30-5	4
1991	06-4	21-4/24-4	5	25-5/28-5	4
1992	04-4	25-4/27-4	5	20-5/31-5	4 of 5
1993	04-4	15-4/17-4	5	19-5/21-5	4

Eileginterval: 2 dagen, bij het laatste ei 3 dagen.

Broeduur: bij 4 eieren 33 dagen; bij 5 eieren 34 dagen.

Bron: blz. 44 ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels.

Als ik er vanuit ga dat het steeds om hetzelfde paar gaat, dan lijkt het erop dat de begin datum van eieren leggen steeds vroeger valt.

Ook het legsel wordt groter. In 1992 leek het erop dat een tweede paar zich zou vestigen: toen werden 4 volwassen vogels bij elkaar

gezien gedurende korte tijd. Tweemaal is een zeer klein jong met weinig of geen overlevingskansen gevonden.

Van de Fazant is het volwassen aantal hanen genoteerd. De meeste hadden meerdere hennen. De Fazant werd vooral rond De Hertenkamp en Spijkerboor waargenomen. Enkele malen heb ik pasgeboren kuikens gevonden.

De Koekoek was ieder jaar bij De Hertenkamp aanwezig. Soms vloog de vogel richting Driehoek of de Lammerenweide. Ook in de eerste jaren was de Koekoek in Spijkerboor aanwezig.

De dichtheid van Kleine Karekieten is hoog. Rond Spijkerboor zijn dichtheden van meer dan 150 paar / 100 ha geconstateerd. Het kaartje geeft ook een goede indicatie voor de hoeveelheid riet in het gebied.

In tegenstelling tot de Kleine Karekiet is de Rietzanger een schaarse, niet jaarlijkse broedvogel, hoewel het biotoop goed lijkt te zijn.

Bosrietzangers en grasmussen concentreren zich rond het struweel van Spijkerboor. De Grasmus komt ook in De Hertenkamp voor.

Ook voor Kneuen is Spijkerboor een belangrijke broedplaats.

De exacte aantallen zijn door het weinige territoriale gedrag en het gezamenlijk heen en weer vliegen moeilijk vast te stellen.

Verrassend was de ontdekking van Blauwborsten in 1993 in het terrein.

In één territorium bij de Westerkolk heb ik op 21-5-'93 een vrouwtje met voer gezien: dus jongen aanwezig. De Baardmezen lijken zich ook steeds definitiever te vestigen in dit gebied.

Rietgorzen broeden voornamelijk in Spijkerboor. In 1988 heb ik in de westelijke uitloper van het Molenkil waar de rietkraag smal is een mannetje met 2 territoria gezien: polygamie dus.

Eénmaal heb ik een nestje met 5 eitjes in Spijkerboor gevonden (17-4-'93)

2.4. Vogels van overige biotopen.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Ransuil	1					
Houtduif	11	6	8	10	9	6
Boerenzwaluw	13	29	30	19	32	21
Oeverzwaluw		1				
Witte Kwikstaart	1	2	1	1	2	1
Zwarte Kraai	2	3	1	2	1	2
Ekster	2	3	2	1	2	3
Kauw			1	2	1	1
Spreeuw	11	21	22	12	25	20
Winterkoning	7	7	5	5	5	6
Heggenus				1	1	1
Merel	6	4	4	3	5	4
Fitis	3	5	1	2	2	1
Tjiftjaf			1			
Spotvogel	3	2	2			4
Braamsluiper				1		1
Roodborst				1		1
Tapuit				1		
Gr. Vliegenvanger					1	
Koolmees	3	1	1	2	2	2
Groenling		1			1	
Ringmus	4	8	7	8	15	11
Huisbus		2	7	5	10	10

De restgebiedjes zijn de boomsingels, bosjes en bebouwing van De Hertenkamp, het huisje van "Visman" en Plassendaal.

De boomsingel bij Visman en De Hertenkamp zijn goed voor de meeste genoemde bosvogels.

Leuk was het broedgeval van een Ransuil in '88 in De Hertenkamp.

Later heb ik daar een dode Ransuil gevonden. Het nest is later in gebruik genomen door Zwarte Kraaien.

Het boerderijcomplex van Plassendaal herbergt een flinke kolonie Boerenzwaluwen.

Vanaf 1989 ben ik in de gelegenheid geweest om de schuren uit te pluizen naar nesten. Nesten met verse uitwerpselsoren werden

steeds als bewoond gekarakteriseerd. Nesten hoog in de schuur waren moeilijk te beoordelen op bewoning.

De Boerenzwaluwen zwermen uit over het gehele gebied.

Rond de boerderij was er in '89 een mogelijk broedgeval van Oeverzwaluwen bij graskuilen en in '91 een mogelijk broedgeval van Tapuiten.

4.1. Vergelijking met de gegevens uit "Texel Vogeleiland".

De geconstateerde broedvogeldichtheden en tendensen kunnen historisch en landelijk vergeleken worden met beschikbare gegevens.

In onderstaande tabel zijn de gevonden gemiddelde dichtheden van het Molenkil vergeleken met dezelfde of vergelijkbare terreintjes.

Ook de hoogst gevonden waarde voor bepaalde broedvogels per 4 ha blok staat vermeld.

Tussen haakjes staat het vergeleken gebied en de bladzijde waar deze gegevens gevonden zijn.

Soort	Gem. dichth. '88/ '93	Max. dichth. / 4 ha-blok	Vergelijkbare dichtheid Vogeleiland / 100 ha
Wilde eend	19,32	63,5	37 (Molenkil-blz. 58)
Slobeend	4,18		12 (Molenkil - 66)
Kuifeend	10,85		26 (Waalenburg - 67)
Scholekster	54,26	83,4	77 (Niet te natte graslanden)
Kievit	36,54	146,0	122 (Bol - 99)
Grutto	24,39	91,7	69 (Bol - 113)
Tureluur	14,14	87,6	36 (Dijksmansh. - 117)

De gevonden dichtheden in "Texel Vogeleiland" van dezelfde of vergelijkbare gebieden zijn erg verschillend. Het lijkt erop dat de broedvogels in dichtheden erg zijn afgenomen. Ten dele zal dit ook te wijten zijn aan de grootte van de te vergelijken gebieden.

4.2. Vergelijking met broedvogels van Noord-Holland.

In dit werk wordt uitgegaan van vogelgezelschappen. Het geïnventariseerde deel komt het meest overeen met het zgn. Watersniprijk weidevogelgezelschap. Het moerasgedeelte lijkt qua soortensamenstelling op die van het Bruine Kiekendiefrijke moerasvogelgezelschap.

Soort	Molenkil	Watersniprijk weidevogel gezelschap
Scholekster	54,26	16,1
Kievit	36,54	35,0
Grutto	24,39	26,6
Tureluur	14,14	6,4
Slobeend	4,18	7,9
Krakeend	1,29	0,7
Meerkoet	14,14	25,6

Het verschil voor Scholeksters en Tureluurs ligt aan de Texelse situatie. Deze soorten broeden op Texel in hogere aantallen dan elders.

4.3. Vergelijking met BMP-reeksen van SOVON.

In SOVON-nieuws 5e jaargang nummer 3, sept '92 worden indexen van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) gepresenteerd.

Deze indexen staan voor afname of toename van soorten gezien op landelijk niveau.

Worden deze indexen vergeleken met de 6 jaren-reeks van het Molenkil dan komen de volgende overeenkomsten en verschillen naar voren.

Soort	Afname/toename perc. Molenkil	BMP-indexen
Wilde eend	-20,5	+ 1
Slobeend	-25,0	- 2
Kuifeend	-50,0	+ 17
Meerkoet	-37,5	- 3
Scholekster	-30,6	- 1
Kievit	-36,0	-16
Grutto	- 2,3	+22
Tureluur	+ 30,4	+ 6
Veldleeuwerik	-33,3	-23
Kleine Karekiet	-13,0	+ 19
Rietgors	+ 50,0	-10

De afname van diverse vogelsoorten lijkt aanwezig. Van enkele soorten lijken wat interpretatieverschillen aanwezig te zijn.

Ook de gebruikte getallen zijn hier en daar te klein om zuivere vergelijkingen te maken.

4.4. Gebruikte literatuur

- * Broedvogels van Noord-Holland, onder redactie van Wim Ruitenbeek, Kees (C) Scharringa, Piet J. Zomerdijk; uitgave SVN en Provinciaal Bestuur Noord-Holland, 1990.
- * BMP-resultaten 1991, uit SOVON Nieuws, 5e jaargang nummer 3, september 1992, eindredactie Fred Hustings.
- * Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels, Rob G. Bijlsma e.a., Werkgroep Roofvogels Noord- en Oost-Nederland, uitgave Schuyt & Co, 1993.
- * Grote Provincie Atlas - Noord-Holland, Topografische Dienst, uitg. Wolters-Noordhoff Atlasproducties Groningen, 1988.
- * Handleiding SOVON - Broedvogelonderzoek 1993, uitg. 1993 uitgave SOVON en CBS.
- * Inventarisatie Veldleeuweriken, A.J. Dijkzen, uit Skor, jrg. 12, no. 5, blz. 158 - 159.
- * Texel Vogeleiland, A.J Dijkzen en L.J. Dijkzen; uitg. Thieme Zutphen, 1977.
- * Vogels tussen Hertenkamp en Westerkolk, deel 1, uit Skor, jrg. 7, no. 6, 1988, D. Schermer.
- * Vogels tussen Hertenkamp en Westerkolk, deel 2, uit Skor, jrg. 9, no. 2, 1990, D. Schermer.

Januari 1994
Dick Schermer.

BROEDVOGELS IN 1993 IN DE DUINEN

Uit de verslagen van Staatsbosbeheer destilleerde ik het volgende, vrij globale overzicht van de broedvogels in de duinen in 1993.

Er werden verspreid door de medewerkers van Staatsbosbeheer in het duingebied 6 vaste proefvlakken van circa 100 ha op broedvogels geïnventariseerd.

Bovendien werden de aantallen van kolonievogels en zeldzame soorten in het gehele gebied geteld, m.u.v. de Eijerlandse Duinen. Daar loopt een speciaal onderzoek.

De Lepelaars doken dank zij het ontbreken van vorst in februari, vroeg op. Vanaf 20 februari waren ze aanwezig in De Geul terwijl in maart al volop gebroed werd. Op 18 mei vloog er al een jong rond. Het aantal was nagenoeg gelijk aan 1992: Geul 45, Muy 17.

Zowel in de Geul, de Bollekamer als in de Muy komt nu een flink aantal paren van de Grauwe Gans voor: in totaal bijna 30.

In de plas van De Muy zijn de positieve graasactiviteiten van de soort op waterplanten goed merkbaar; er hoeft veel minder dan vroeger gemaaid te worden.

In de Slufter deed de Eidereend het goed; er werden 124 nesten gevonden.

Met eendensoorten van natte duinvalleien was het over de hele linie helaas droevig gesteld: geen Zomertalingen en geen Pijlstaarten, slechts enkele Wintertalingen en weinig Slobeenden. We zijn benieuwd hoe het dit seizoen in de Geul en de Bollekamer gaat. Daar lijken door het Mokslootproject weer ideale situaties voor deze soorten geschapen te zijn.

De stand van de kiekendieven was goed: 22 paar Blauwe en 22 paar Bruine.

Vooraf in de zuidelijke duinen had de Blauwe echter slechte resultaten; in de Geul mislukte vijf van de zes legsels, in de Bollekamer 2 van de zes en in de Setingsnollen sneuvelde het enige legsel tijdens de broedfase.

Velduil deden het iets minder, in totaal 10 paren (en ten minste 2 buiten het SBB-gebied, in de Hanenplas). Opvallend is dat drie paren broedden in de Westerduinen-Bleekersvallei en drie in de Bollekamer. Gebieden waar bewaking en toezicht door bezuinigingen minimaal

geworden is. Deze Rode Lijst soort is hierdoor extra kwetsbaar geworden op het eiland.

Ook een andere soort van de Rode Lijst, het Paapje, komt alleen nog maar in de Westerduinen-Bleekersvallei voor (dit jaar met 4 paren) en in sommige jaren ook in de Bollekamer. Dit bewijst ook het belang van de oudere, drogere en vlakke duingebieden!

In De Slufter doken ineens 22 paren Kluten op. Sinds 1981 waren er niet zoveel geweest. Ze vestigden zich op een strook waar SBB in de afgelopen winter Engels Slijkgras (een in het wadgebied ingevoerde plant die de oorspronkelijke vegetatie geheel dreigt te overwoekeren) hadden weggespit. Een bewijs dat de Kluut de voorkeur geeft aan een open, onbegroeide broedplaats.

De zeldzame en bedreigde Dwergstern was met 8 paren in de Slufter vertegenwoordigd, terwijl er 23 nesten op de Hors lagen.

De stand van Zilver- en Stormmeeuwen lijkt niet verder toe te nemen; hij neemt plaatselijk zelfs af. Dit is des te meer opmerkelijk daar we in feite een sterke groei zouden verwachten nu vrijwel alle kolonies op het vaste land door Vossen zo geplunderd zijn, dat ze daar vrijwel verdwenen. Kennelijk is de voedselsituatie in de nabije omgeving bepalend voor het totaal aantal broedparen.

De broedsuccessen van de meeuwen, vooral van de Stormmeeuwen waren overigens bijzonder laag. In de Bollekamer, Westerduinen en de Muy kwam praktisch geen jong groot. Te weinig voedsel op zee kan een oorzaak zijn, maar bij de Stormmeeuwen is predatie (door vooral Bunzingfretten) een belangrijke factor. De in Zuidwest-Nederland geregeld broedende Zwartkopmeeuw werd wel even gezien, maar liet dit jaar als broedvogel verstek gaan.

De Blauwborst was met tenminste 2 paren in De Geul en 1 paar in De Muy vertegenwoordigd.

Van een andere nieuw-komer, de Roodmus, werden in De Muy 4 territoria vastgesteld. Waarschijnlijk broedden meer paren in de duinen, maar de soort is heel onopvallend en zingt weinig of vrijwel nooit. Ook in het Krimbos heeft mogelijk één paar gebroed.

Opvallend is de achteruitgang van de Tapuit die al een aantal jaren aan de gang is. Werden in de jaren zeventig nog geregeld 130 tot meer dan 150 paren vastgesteld, dit jaar werden niet meer dan ca. 75 paren

geteld. Oorzaken hiervoor moeten waarschijnlijk hoofdzakelijk buiten onze terreinen gezocht worden. Daarentegen doet de Roodborsttapuit het goed. Met 39 territoria bereikte de soort een absoluut record. Zeker is dat de zachte winters van de laatste jaren daaraan een positieve bijdrage hebben geleverd.

Verheugend is dat de aantallen Graspiepers en Grasmussen zich goed hersteld hebben na een enorme terugval in de jaren zeventig. Exacte gegevens over de stand in het hele duingebied zijn er helaas niet omdat het duingebied niet meer integraal op broedvogels wordt geïnventariseerd.

Adriaan Dijkse

EERSTE WINTERWAARNEMING VAN DE GROTE PIEPER OP TEXEL (EN IN NEDERLAND?)

Grote Piepers trekken op Texel jaarlijks door. Er zijn evenwel goede en slechte jaren. Zo verzamelde ik afgelopen herfst slechts 3 waarnemingen. In andere jaren worden er soms enkele tientallen gezien. Verreweg de meeste Grote Piepers worden opgemerkt in oktober, maar ook uit september en november is een aantal waarnemingen bekend. De soort werd zelfs in de laatste decade van augustus al een vijftal malen opgemerkt. De vroegste waarneming is van Fritsjan Maas en Henk Brugge op 21-8-1987. De laatste is 16-11-1980.

In het voorjaar vindt doortrek sporadisch plaats. Tussen 24 april en 25 mei werden op Texel tot nu toe 5 exemplaren gezien.

Het is opmerkelijk dat van deze Centraal-Aziatische en Siberische broedvogel in de herfst zoveel exemplaren naar West-Europa trekken. Per jaar moeten het er vele honderden zijn. Normaal overwintert de Grote Pieper in landen in zuidelijk Azië. Waar de dieren die hier in de herfst doortrekken, blijven, is niet bekend. Overwinteren in West-Europa wordt maar heel weinig opgemerkt. Er zijn enkele gevallen bekend van de Britse eilanden (zowel van de oostkust als uit het zuiden en zuidwesten). Wat het vaste land van ons continent betreft: in de winter van 1989-1990 heeft een exemplaar zonder succes getracht te overwinteren langs de Noordzeekust in Sleeswijk-Holstein (Duitsland). De spaarzame voorjaarsmeldingen doen vermoeden dat de landen rond de Noordzee niet het echte winterkwartier zijn voor onze herfsttrekkers.

Wat Texel betreft kunnen we dit seizoen misschien een eerste overwinteringsgeval vaststellen. Op dinsdagmorgen 21 december, het was heel rustig weer en net rond het vriespunt, liep ik via het pad tussen de Horsmeertjes de Hors op. In de lage helmduintjes langs het pad hoorde ik op dat moment de (mij) bekende scherpe Huismus-achtige roep van een Grote Pieper: een luid, scherp, enigszins nasaal en rollend "trriét" of "prriét" of hoe je het ook maar omschrijven wil. Ik realiseerde me dat de winter een gekke tijd was voor een Grote Pieper en wilde er natuurlijk zeker van zijn of een mus met een spraakgebrek mij niet in de maling nam. Eigenlijk kon ik dat nauwelijks geloven want het geluid was wel heel hard en scherp. Het kwam van achter een duintje en toen ik wat dichterbij kwam, vloog de vogel laag op om

onmiddellijk wat verder in nog dichtere helm te ploffen. Het was inderdaad een forse pieper (en geen mus) en de witte buitenste staartpenen vielen op. Ik probeerde een aantal keren de vogel in de kijker te krijgen, maar hij was erg schuw en zag mij steeds eerder dan ik hem. Hij verdween achter een helling en ik vond hem niet meer terug. Hoewel voor mij het geluid al de doorslag had gegeven, wilde ik het dier toch nog wel goed zien ook. En zie, toen ik na een wandelingetje langs de Hors weer bij het pad terug kwam, rende hij tussen de duintjes rond (en weg!). Gedurende korte tijd zag ik de pieper waarbij de lange poten en lange staart opvielen. Als hij even niet bewoog zat hij erg rechtop. Daarbij zag ik ook de brede oogstreep en gestreepte rug en borst. Bovendien kon ik hem vergelijken met een paar Rietgorzen in de buurt (niet in hetzelfde kijkerbeeld): de Grote Pieper was duidelijk een stuk groter. Zo groot als een Veldleeuwerik wel, maar dan slanker, meer kwikstaartachtig.

Al spoedig begon hij weer verstoppertje te spelen en kon ik hem niet meer terugvinden.

Nu, half januari heb ik al een paar keer op die plaats gezocht. Het zou leuk zijn om echt overwinteren vast te stellen. Voor Texel zou dat dus uniek zijn en mogelijk ook voor Nederland. Ik kon over overwinteren in ons land (nog) niets vinden.

Helaas vond ik hem niet terug. Dat is natuurlijk ook moeilijk. Zelfs als het diertje de helmduinen en lage valleien langs de Hors trouw blijft, staan hem nog een flink aantal kilometers ter beschikking en daar is hij niet snel terug te vinden is. Maar dit artikel is natuurlijk ook bedoeld om mede VWG-ers te inspireren naar het dier uit te kijken. Op naar de Hors dus!

Adriaan Dijkse

Er begint meer lijn te komen in de inventarisaties en de tellingen die er in het Waddengebied worden uitgevoerd. Sinds de ministers uit de drie Waddenzeelanden in 1988 hebben afgesproken dat er meer moest worden samengewerkt is er met name een begin gemaakt met het op elkaar afstemmen van de broedvogelinventarisaties in Denemarken, Duitsland en Nederland. De wadvogeltellingen hadden wat dat betreft al een zekere traditie: vanaf 1980 zijn in de meeste jaren drie tellingen in internationaal verband uitgevoerd en het ziet er naar uit dat deze praktijk ook in de komende jaren zal worden voortgezet. Het leuke van de gemaakte afspraken is dat er vanaf 1991 eens per vijf jaar gebiedsdekkende broedvogelinventarisaties (zullen) worden uitgevoerd en dat we daar op Texel uiteraard ook aan meedoen. We blijven dus regelmatig op de hoogte van de lokale ontwikkelingen. Het verslag over de eerste inventarisatie verscheen enkele maanden geleden bij SOVON en is van de hand van Lieuwe Dijkse en Michel Klemann. Het gaat alleen nog over Nederland. Het internationale verhaal komt nog. Om de Duitse en Deense gegevens beter te kunnen interpreteren moesten nog wat meer gegevens uit oude schoenendozen boven water komen. In principe worden alle koloniebroedende soorten geïnventariseerd (Lepelaar, meeuwen, sterns) plus alle broedvogelsoorten die op de één of andere manier van de Waddenzee afhankelijk zijn (eenden, steltlopers) en nog wat roofvogels (kiekendieven). Op Texel werd in dit kader het hele duingebied geïnventariseerd, plus de Slufter, de Schorren, de langs de waddendijk gelegen reservaten en nog wat laaggelegen graslandgebieden. Behalve medewerkers van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten werkten ook niet-beroeps vogelaars (leden van onze VWG dus) aan de inventarisaties mee. De Kokmeeuw bleek het meest talrijk. In totaal werden 67.000 paren geteld, gevolgd door de Zilvermeeuw (47.000), de Scholekster (13.800) en de Kleine Mantelmeeuw (13.500). In totaal werden 214

paren Lepelaars geteld, 5500 paren Kluten (voornamelijk op de Friese en de Groningse kwelders), 4800 paren Visdieven, 67 paren Dwergsterns, 114 paren Bruine Kiekendieven en 87 paren Blauwe. Op de Noorderhaaks broedden in totaal 3 paren Scholeksters (en dat was het dan ook). De rol van Texel is heel duidelijk in het geval van de Lepelaar (meer dan de helft van de Waddenzeepopulatie), de Kokmeeuw (12% van het totaal), de Stormmeeuw (45%), de Zilvermeeuw (19%), de Bruine Kiekendief (23%) en de Blauwe Kiekendief (21%). Leuk dus, zo'n inventarisatie. Het maakt de rol van Texel weer eens duidelijk. Belangrijk ook, omdat voor enkele soorten afnames zijn aan te geven, zoals in het geval van de Scholekster en de Kievit in de Texelse duinen. Of omdat het duidelijk maakt dat we hier een grotere verantwoordelijkheid krijgen, zoals in het geval van de Lepelaar. In 1996 staat de volgende ronde op het programma.

De Grauwe Gors heet het blad van de Avifauna Groningen, de Vogelwerkgroep waarvan de activiteiten zich uitstrekken over de hele provincie Groningen. Voor me ligt het jubileumnummer dat is uitgebracht ter gelegenheid van het 25 jarig bestaan. Een mooie aquarel van Erik van Ommen siert de omslag. Ook op de jubileumavond was het reuze gezellig, zo werd mij verzekerd. Koos van Zomeren was er, las voor uit eigen werk en hield er een aardige boekenomzet aan over. Zijn hond Rekel, bekend uit de NRC, werd verwend met een leverworst. Dikke pret dus. Alleen die Grauwe Gors, daar zit ik nogal mee. Die is er namelijk niet meer. Toen ik een kleine 20 jaar geleden nog wel eens rondfietste in de omgeving van Pieterburen hoorde je hem nog overal en je zag hem ook: op de telefoondraden. De Dikschieterliere noemden ze hem daar. Toch was hij ook toen al sterk op zijn retour. Er waren in de hele provincie nog zo'n 100 paartjes over, een jaar of 50 eerder waren het er nog wel een paar duizend. Na 1975 ging het hard bergafwaarts. En nu is t'ie dus gewoon helemaal weg en is het blad de Grauwe Gors zijn naamgever kwijt. Zouden politici daar wel eens aan denken wanneer ze zich weer eens druk maken over het welbevinden van die andere willekeurige diersoort die zo ongeveer de hele wereld aan zich heeft onderworpen? En die het vooral niet te slecht mag krijgen. Zou Wim Kok daar wel eens naar over dromen wanneer hij net gezegd heeft dat de economie van de regio Rotterdam belangrijker is dan de natuur en het milieu? Ik ben bang van niet en vooral daar wordt ik heel somber van. Want het betekent dat er na de Grauwe Gors nog meer soorten zullen volgen. Was er in het nieuws ook niet iets over een Rode Lijst?

DE SKOR, WAARNEMINGEN

WAARNEMINGEN NR 70 (NOV-DEC. '93 + JAN '94)

November was wat het weer betreft een merkwaardige maand. Een flinke storm op de 14e met heel veel regen (55 mm) werd gevolgd door een heuse winterperiode. Vanaf de 16e tot en met de 30e vroom het bijna iedere nacht (maar niet streng, maximaal zo'n 5 graden) en twee maal viel er flink wat sneeuw. Toch heeft het op de vogels niet heel veel invloed gehad, hoewel soorten als Kievit en Goudplevier voor een groot deel wel verdwenen.

December en januari kenden weer het winderige, natte en sombere winterweer zoals we dat gewend zijn.

In deze aflevering zijn de gegevens tot 15 januari verwerkt. Ik kan mij voorstellen dat een aantal leden vergeten is dat de gegevens in het midden van de maand moesten worden ingeleverd. Daarom herhaal ik in ieder geval de volgende keer de hele maand januari nog eens.

DUIKERS TOT ROOFVOGELS

In het inlaatbassin bij Oudeschild zitten soms leuke soorten: op 27-12 zagen GW&MW er een **Parelduiker**.

Meer dan 100 **Futen** werden door AO op 1-11 geteld bij de Hengst, een zandplaat achter het Eierlandse Gat.

1 **Roodhalsfuut** zwom op 6-11 bij pl.12 in zee en vloog later naar N (AD).

Op 25-12 en 15-1 werden in de monding van de Mokbaai resp. 1 en 2 **Kuifduikers** opgemerkt door resp. GW&MW en AD; op 27-12 waren er ook nog 3 op de Waddenzee bij de IJzeren Kaap (GW&MW).

De **Ooievaar** werd het eerst gezien door SD langs de Rommelpot (bij de kinderboerderij!) op 5-12, later op die dag zat hij langs de Mokweg (AD) en verhuisde toen richting Oosterend. Nu (23-1) is hij daar nog steeds.

Op 18-12 telden DM&GW bij Bargaen een steeds aangroeiend koppel **Kleine Zwanen**; uiteindelijk werden het er 755! Net geen record want dat ligt op 775 in de tweede helft van december 1992. Opvallend is dat eind december-begin januari verreweg de meeste exemplaren vertrokken. AD en SD hebben verscheidene groepjes ZW zien vliegen. Zouden er ook al naar het noorden gegaan zijn? Waarom zo vroeg? Ook op 18-12 hielden zich in Waalenburg 6 ad. + 1 juv **Wilde Zwaan** op (DM&GW), terwijl AO er op 30-12 2 boven de Roggesloot zag vliegen.

Het maximum aantal **Rietganzen** dat ik door kreeg lag rond de 2000 exemplaren in de 2e helft van december (GW&MW). In Polder Eijerland zaten op 5-12 ook 2 **Kleine Rietganzen** (JW).

Steeds vaker worden er op Texel **Kolganzen** gezien: 7-11 250 Waalenburg (GW&MW), ook op die dag zag DS er bij Ceres 120 over vliegen en verbleven er zuidoostelijk van Den Burg 30+200 (zelfde als in Waalenburg?); op 29-11 zaten er in Eijerland ca. 1000 (GW&MW) en op 18-12 werden er rond Waalenburg in totaal 285 aangetroffen (DM&GW).

Het decembertotaal **Grauwe Ganzen** bedroeg 665 ex. op 18-12 (div. wrns) Dit is een record aantal voor het eiland.

Op 5-11 vlogen (de eerste?) 45 **Brandganzen** bij pl.12 naar Z (AD) en op 20-11 zaten er maar liefst 180 langs de Limietweg (GW&MW).

Een **Roodhalsgans** werd op 19-11 bij Ottersaat gezien (Hoogenbosch) en 2-12 bij Zeeburg. Op 24-12 zat een exemplaar (nog hetzelfde?) tussen de Rotganzen in Polder Eijerland (GW).

Het vrouwtje van de **Koningseider** werd volgens Dutch Birding op 19-11 herontdekt (daarna niet meer gezien?). 75 **Brilduikers** op 8-12 op de Waddenzee tussen Oudeschild en Oost (JD&DK) zijn het noemen waard.

Er werden weer eens wat **Nonnetjes** gezien: de 1e op 21-11 bij de Bol (JW), daarna nog 3 x in december en 1 in januari (steeds 1 vrouwtje, maar op heel verschillende plaatsen) (HH,DS,GW&MW)

In het inlaatbassin bij Oudeschild telde HH op 28-11 maar liefst 39 **Middelste Zaagbekken**! Een **Grote Zaagbek** vrouwtje zat op 21-11 in een kanaal in Waalenburg (JW).

ROOFVOGELS TOT UILEN

Natuurlijk waren er de gebruikelijke **Ruigpootbuizerds**, maar ik kreeg geen enkele melding van een **Slechtvalk** en slechts enkele van **Smellekens**.

Opvallend was de **Rode Wouw** die op 9-1 laag over de Ruige Hoek zweefde (AD). Er waren tot nu toe 2 eerdere gevallen uit januari bekend (3-1 en 30-1).

Op 22-11 werden voor de eerste maal 2 **Kraanvogels** gemeld uit Polder het Noorden (SB); ze bleven in ieder geval tot 29-11 (toen in Eijerland) (AD).

Zoals meestal wel een paar keer in de winter, werden ook nu **Paarse Strandlopers** in 't Horntje gezien: 16-12 6 ex. (JW).

Op 15-1 overtijden en foerageerden in totaal zo'n 1.000 wadvogels waaronder ca. 100 **Kanoeten** en 250 **Bonte Strandlopers** op de zuidpunt van De Hors (AD). Het is goed dit soort gegevens te vermelden want de gemeente ontkent dat het gebied voor vogels van belang is.

170 **Kemphanen** in Waalenburg op 27-11 (GW&MW) is natuurlijk een mooi aantal om te vermelden.

Bokjes: op 13-11 zat 1 ex. op de Nieuwlanderweg die pas op 1 meter afstand wegvloog (JDr). Op 14-11 tijdens stormachtig weer zat een **exemplaar** in het tuintje van GN in Den Burg Noord-west, terwijl HH een exemplaar op 20-11 langs de Laagwaalderweg ontdekte.

Een **Houtsnip** op 8-11 is natuurlijk niets bijzonders, maar dat hij zich ophield tussen beton en steen op het Pater Witteplein in Den Burg is curieus (DS).

Op 5-12 vlogen tenminste 5 **Grutto's** boven de Mokbaai (AD) en op 30-12 zaten er 20 langs de Hoornderweg bij Halfwég en 3 in de Mokbaai (JW). Dit zijn waarschijnlijk allemaal IJslanders. Die populatie neemt toe en kennelijk proberen er hier ook steeds meer te overwinteren. Op 21-11 vloog boven een geheel dicht gevroren Grote Vlak een **Zwarte Ruiter** (AD), maar er zijn meer wintergegevens: 1-1 1 ex. buitendijks Wagejot (GW&MW) en heel januari al 2 ex. in dijkplasjes bij Oudeschild (HH).

Tussen 20-11 en 28-12 werd 5 maal een **Witgatje** gezien.

UILEN TOT EN MET GORZEN

In december verbleef in Polder Eijerland tenminste 1 **Kerkuil** nabij een kast (GW). Een paar uitgeplozen uilenballen bevatten de restanten van Bosmuizen.

IJsvogels werden veel gezien: 2-11 1 ex. in de Moksloot (MS) en in november enkele waarnemingen in de omgeving van Oudeschild (JW, HW), mogelijk dit ex. dook op 6-12 bij Den Burg op (MM) en verbleef daar tenminste tot 1-1 (AD); op 13-11 zat een ex. langs de Bomendiek (JDr), op 21-11 in 't Blok (DS) en 26-11 langs het Waalenburgerdijkje (JDr).

Heel opvallend is de melding van een **Hop** door de fam. Halsema op 24-11 langs het Gerritslanderdijkje. Het winterde toen flink! Op 27-11 was hij nog aanwezig, maar daarna is er niets meer vernomen. Er is van Texel overigens een overwinteringspoging bekend uit november-december 1964.

Rondzwervende **Grote Bonte Spechten** werden o.a. uit Den Burg, Oudeschild en het Doolhof gemeld.

Op 25-11 telden GW&MW in De Slufter 42 **Strandleeuweriken** en op 9-1 waren daar nog 26 ex. aanwezig (BL).

Over de **Grote Pieper** op 21-12 langs De Hors (AD) staat elders in dit nummer meer te lezen.

Tussen 16-11 en 3-12 werden geregeld **Pestvogels** uit Den Burg gemeld, met een maximum aantal van 6 ex. op 20-11 nabij het verpleeghuis (DS&CBo).

De **Waterspreeuw** bleef tot 4-11 langs de Moksloot (CB). Toen werd de stuw dichtgezet zodat er geen stromend water meer was.....

De **Zwarte Roodstaart** die op 8-11 op het dak van EcoMare zat (AO&AD) is de enige late herfstwaarneming.

Roodborsttapuiten hebben er wel vaker een handje van om (heel onopvallend) te overwinteren; op 28-12 betraptten GW&MW een mannetje langs de Zanddijk bij De Slufter.

Op 19-11 foerageerde nog een **Grote Lijster** nabij de Ruige Hoek, maar op 31-12 hoorde de familie Eelman zelfs een exemplaar in de Dennen zingen! Dat duidt echt op overwinteren.

Zwartkop-vrouwtjes doken op 21-11 in Oudeschild en 19-12 in De Waal op (resp. HH en DM) en op 8-1 was een mannetje al een week aanwezig in Den Burg (BvH).

Dutch Birding meldt nog een **Pallas Boszanger** op 2-11 op Texel.

De voorlopig enige waarneming van een **Roek** deze winter kreeg ik van GW&MW: 1 ex. op de Schetterweid op 30-12.

Met uitzondering van de **Bonte Kraai** die op 3-12 boven de Ruige Hoek vloog, werden alle andere waarnemingen in De Slufter of Polder Eijerland gedaan: in november maximaal 5 op 25-11 en in december maximaal 8 op 28-12 (in de Slufter) (GW&MW). Dit lijken de enige exemplaren op het eiland!

Een aardig groepje **Kepen** van ca. 70 ex. verbleef op 19-12 in De Waal (DM) en AD&SD hoorden en zagen op 22-12 een **Barmsijs**

(waarschijnlijk noordelijke ondersoort) over de Dennen vliegen.

Op 4-11 huisden tenminste 19 **Fraters** in De Slufter (JW).

DS&MZ zagen op 6-11 een **Appelvink** in de Korverskooi en de volgende dag slaagde de ringgroep erin hem te vangen (Dick deed een appel na, en zie, dat was het goede lokmiddel.....).

In november en december werden een enkele maal **Kruisbekken** gehoord en 16-1 vlogen er 15 boven de Dennen (AD).

Veel **Sneeuwgorzen** zaten op 21-11 op de Hors (bij paal 8), namelijk 75, op dezelfde dag ook 26 in De Slufter (beide GW&MW).

Tijdens de vorstperiode in november werden, op 29-11, 2 **IJsgorzen** in Polder Eyerland opgemerkt en 1 in het Noorden (AD).

De Waarnemers: CB=Cees Bruin, CBo=Cees Boot, SB=Stan Boon, AD&SD= Adriaan en Sytske Dijkse, JDr=Jan Driehuis, JD&DK= Jan van Dijk en Dirk Kuiper, BvH=Bram van Hoogen, HH=Henk Hin, BL=Bob Loos, DM=Dirk Maas, MM=Monica Maas, GN=Gerard Nieuwland, AO=Arthur Oosterbaan, DS=Dick Schermer, GW&MW=Giel en Marco Witte, HW=Hans Witte, JW=Jan Witte, WW=Willem Witte, MZ=Mart Zijm

Gegevens voor de volgende aflevering s.v.p. inleveren tot en met 31 maart a.s. Zoals gezegd kunnen daar ook alle januari waarnemingen bij (en de nog niet ingeleverde uit november-december vorig jaar!).

Wellicht ten overvloede het adres:

Adriaan Dijkse, Rommelpot 7, 1797 RN DEN HOORN,
telefoon 02220-19231 of 02220-17741 (werk),
telefax (ja, het werkt!): 02220-17744.

DE SKOR, tijdschrift van de VWG-TEXEL .

